

eul_wid: qwm-bh

Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ · Aristides the Orator

Sacred Words First

Ἱεροὶ λόγοι πρῶτος

Period: Ῥωμαϊκή [Roman](#)
Dialect: Ἀττικίζουσα [Atticizing](#)
Domain: Ῥητορική [Oratory](#)
Format: Λόγος [Oration](#)

[30] Δοκῶ μοι κατὰ τὴν Ἑλένην τὴν Ὀμήρου τὸν λόγον ποιήσεσθαι. καὶ γὰρ ἐκείνη πάντας μὲν οὐκ ἄν φησιν εἰπεῖν ὅσοι Ὀδυσσεύς ταλασίφρονός εἰσιν ἄεθλοι. πρᾶξιν δέ τινα αὐτοῦ μίαν ἀπολαβοῦσα, οἶμαι, διηγεῖται πρὸς τὸν Τηλέμαχον καὶ Μενέλεων· κἀγὼ πάντα μὲν οὐκ ἄν εἴποιμι τὰ τοῦ σωτῆρος ἀγωνίσματα, ὅσων ἀπέλαυσα εἰς τήνδε τὴν ἡμέραν. [30]

274 καὶ οὐκέτ' ἐνταῦθα τὸ τοῦ Ὀμήρου προσθήσω, Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν· μικρὸν γὰρ τοῦτό γε. ἀλλ' οὐδ' ἂν εἰ πᾶσαν ὑπερβαλοίμην τὴν ἐν ἀνθρώποις δύναμιν τε καὶ φωνὴν καὶ γνώμην, οὐκ ἄν ποτε οὐδ' ἐγγὺς αὐτῶν ἀφικοίμην. ἀλλὰ καὶ ὅσοι πώποτε τῶν φίλων ἐδεήθησαν ἢ προὔτρεψαν εἰπεῖν καὶ συγγράψαι περὶ αὐτῶν, οὐδενὶ πώποτε ἐπέισθην, φεύγων τὸ ἀδύνατον. ἐδόκει γάρ μοι παραπλήσιον εἶναι ὥσπερ ἂν εἰ διὰ παντὸς τοῦ πελάγους ὕφαλος διεξελθὼν εἴτ' ἠναγκαζόμην ἀποδιδόναι λόγον πόσοις τισὶ τοῖς πᾶσι ῥοθίοις ἐνέτυχον καὶ ποίας τινὸς τῆς θαλάττης παρ' ἑκαστον αὐτῶν ἐπειρώμην καὶ τί τὸ σῶζον ἦν. ἐκάστη γὰρ τῶν ἡμετέρων ἡμερῶν, ὡσαύτως δὲ νυκτῶν, ἔχει συγγραφὴν, εἴ τις παρὼν, ἢ τὰ συμπίπτοντα ἀπογράφειν ἐβούλετο, ἢ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν διηγεῖσθαι, ὣν τὰ μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ παρὼν, τὰ δὲ τῇ πομπῇ τῶν ἐνυπνίων ἐνεδείκνυτο, ὅσα γε δὴ καὶ ὕπνου λαχεῖν ἐξῆν· σπάνιον δ' ἦν ὑπὸ τῶν περὶ τὸ σῶμα τρικυμιῶν. ταῦτ' οὖν ἐνθυμούμενος ἐγνώκειν παρέχειν ὡς ἀληθῶς ὥσπερ ἰατρῷ τῷ θεῷ σιγῇ ποιεῖν ὃ τι βούλεται. νῦν δὲ ὡς ἔσχε τὸ τοῦ ἥτρου δηλῶσαι πρὸς ὑμᾶς βούλομαι. λογιόμην δὲ ἑκάστα πρὸς ἡμέραν. ἦν μὲν γὰρ Ποσειδεῶν μὴν, ἵστε οἴου χειμῶνος· ἔκαμνε δὲ ὁ στόμαχος τὰς νύκτας καὶ ἀγρυπνίαι ἦσαν ὑπερφυεῖς, ὥστε οὐδὲ τὰ βραχύτατα πέττειν ἦν. αἰτία δ' οὐχ ἥκιστα ἢ συνέχεια τῶν χειμῶνων, ἦν οὐδὲ κέραμος οὐδεὶς ἐνέγκαι ἐλέγετο· ἐπεὶ καὶ ὁ ἰδρὼς ἔσθη πάντα τοῦτον τὸν χρόνον, πλην ὅσα λουμένῳ. δωδεκάτῃ δὲ τοῦ μηνὸς ἄλουσίαν προστάττει ὁ θεὸς καὶ τῇ ὑστεραίᾳ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ τῇ μετ' ἐκείνην. ταύτας τρεῖς ἡμέρας ἐξῆς διήγαγον παντελῶς ἀνιδρωτὶ νύκτα καὶ ἡμέραν, ὥστε μηδὲ χιτωνίσκου δεῖσαι μεταλαβεῖν, καὶ οὐπω πρόσθεν ἑαυτοῦ ῥάονος ἠσθόμην. [35]

275 διήγαγον δὲ περιπάτῳ χρώμενος κατ' οἰκίαν, καὶ ἅμα παιδιᾷ, οἷα ἐορτῶν οὐσῶν. καὶ γὰρ ἢ τοῦ θεοῦ παννυχὶς ἐγκατελήφει τὴν προτέραν ἐορτὴν, τὴν τοῦ Ποσειδῶνος. μετὰ δὲ τοῦτο ὄναρ γίγνεται, ἔχον μὲν τινα ἔννοιαν λουτροῦ, οὐ μέντοι χωρὶς γε ὑπονοίας· ἀλλ' ἐδόκουν τι καὶ μολυνθῆναι· ὅμως δὲ ἔδοξε λούσασθαι, πάντως δ' εἰ καὶ τῷ ὄντι τοῦτ' ἐπεπόνθειν, ὕδατος δεῖν. εὐθύς τε οὖν οὐχ ὡς ἡδιστα ἔσχον ἐν τῷ βαλανείῳ καὶ ἐπειδὴ ἐπανῆλθον, ἐδόκει πάντα πλήρη εἶναι, καὶ τὸ πνεῦμα οἷον ἀσθμαίνοντος ἦν. ὥστε ἐπ' ἀρχῇ τῆς τροφῆς εὐθύς ἐπαυσάμην.

διαφθορά μετὰ τοῦτο ἐκ νυκτός, καὶ προῆλθεν εἰς τοῦτο, ὥστε μόλις κατέστη πρὸ μεσημβρίας μικρόν. Ὅψις δὲ ὀνειράτος οὕτωςί πως εἶχεν, ὥς ἄρα εἶην ἐν ὕδασι θερμοῖς, προκεκυφώς δὲ εἰς τὸ πρόσθεν ὀρώην τὰ κάτω τῆς κοιλίας ἀτοπώτερον διακείμενα. ἐβουλευσάμην μὲν δὴ μεῖναι ἐπ' ἀλουσίας. ἔφη δέ τις ὡς οὐκ ἐπ' αὐτοῦ γε τοῦ λουτροῦ τὸ δυσχερὲς ἦν τὸ φαινόμενον, οὐδ' εἰκὸς ὡς αἴτιον φυλάξασθαι. ἐλουσάμην τε εἰς ἐσπέραν, καὶ ἅμα τῷ ὄρθρῳ τὸ ἥτρον ἤλγουν, καὶ ἐπεχώρει τὸ ἄλγημα ἐπὶ δεξιᾷ καὶ μέχρι βουβώνος κάτω. ἐβδόμη δ' ἐπὶ δέκα ἀλουσία ἐξ ὀνειράτος, ὀγδόη δ' ἐπὶ δέκα ἀλουσία. ἐνάτη ἐπὶ δέκα δ' ἔδοξά τινος τῶν βαρβάρων ἐγκρατεῖς γεγενῆσθαι μου, καὶ τινος αὐτῶν ἐπιέναι μοι καὶ δόξαν παρασχεῖν ὡς στίζοντα· ἔπειτα καθεῖναι τὸν δάκτυλον οὕτωςί μέχρι τοῦ λαιμοῦ, καὶ τι ἐγγέαι, κατὰ δὴ τινος ἐπιχώριον νόμον, ὀνομάσαι δὲ αὐτὸ ὀξυσιτίαν· ταῦτα δὲ ὕστερον ὡς ὄναρ διηγεῖσθαι καὶ τοὺς ἀκούοντας θαυμάζειν καὶ λέγειν ὡς ἄρα τοῦτο αἴτιον εἶη τοῦ διψῆναι μὲν, μὴ δύνασθαι δὲ πιεῖν, τὸ τρέπεσθαι εἰς ὄξος τὰ σιτία. ἐκ δὴ τούτου ἔμετός τε ἐδείκνυτο καὶ προσέταξεν ὁ βάρβαρος λουτροῦ τε ἀποσχέσθαι καὶ διάκονον ἓνα παραστήσασθαι. τὸ τήμερον εἶναι ἀλουσία καὶ ἔμετος μετὰ ῥαστώνης, ὡς εἰκάσαι ἐδόκουν ἐν προπυλαίοις εἶναι τοῦ Ἀσκληπιοῦ, καὶ τινος τῶν ἐπιτηδείων ἐντυχόντα μοι περιβάλλειν καὶ φιλοφρονεῖσθαι, οἷα δὴ διὰ χρόνου ἑορακότα· εἰπεῖν δὲ πρὸς αὐτὸν ὡς ἐν ἀηδία τε εἶην γεγονώς καὶ προϊόντος τοῦ λόγου μνησθῆναι ὅσα δὴ καὶ περὶ τὸ ἱερὸν τυγχάνοι κεινημένα. ^[35]

276 καὶ ἅμα ταῦτα λέγοντες εἰσῆειμεν εἴσω. ὡς δὲ ἐγενόμεθα οὗ ἡ ἀγαθὴ τύχη καὶ ὁ ἀγαθὸς δαίμων ἐπιστάντες, ἔτι διελεγόμεθα. καὶ τινος τῶν ὑπηρετῶν ἰδὼν τῶν περὶ τὸ ἱερὸν ἡρόμην ὅπου ὁ ἱερεὺς εἶη. ὁ δ' ἔφη, ἐξόπισθε τοῦ νεώ· καὶ γὰρ εἶναι περὶ λύχνους ἤδη τοὺς ἱερούς, τάς τε δὴ κλεῖς ἀνακομίζειν τὸν νεωκόρον· καὶ τυχεῖν ἐν τούτῳ κλεισθὲν τὸ ἱερὸν, οὕτω μέντοι ὥστε καὶ συγκεκλεισμένου εἴσοδόν τέ τινος λείπεσθαι καὶ τὰ ἔνδον ὀρᾶσθαι. προσῆλθόν τε δὴ ταῖς θύραις καὶ ὁρῶ ἄγαλμα ἕτερον ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ κατηφές. θαυμάζοντι δέ μοι καὶ ζητοῦντι τὸ ἀρχαῖον οὗ εἶη, προσφέρει τις, καὶ οὐδ' αὐτὸ πάντῃ ἔδοξα γνωρίσαι, προσεκύνησα δ' οὖν σπουδῇ. Μετὰ δὲ ταῦτα περιελθόντες ἐντυχάνομεν τῷ ἱερεῖ καὶ ἡρχόμεν ἐγὼ πρὸς αὐτὸν λόγου τοιοῦδε· ἐμοὶ καὶ ἐν Σμύρνῃ ὀνειράτα ἐγίνετο διαλεχθῆναί σοι περὶ τοῦ ἱεροῦ, καὶ νομίσας τὸ πρᾶγμα μεῖζον εἶναι ἢ κατ' ἐμὲ ἐσιώπησα· καὶ νῦν ἔναγχός μοι περὶ αὐτῶν τούτων γεγένηται. καὶ ἅμα ἐν νῷ εἶχον λέγειν περὶ τοῦ τὸ ἔδος εἰς τὴν ἀρχαίαν χώραν καταστῆσαι. περιπατοῦντος δέ μου ἀποπίπτει τὸ διάβαθρον τοῦ ἐτέρου ποδός, καὶ ὁ ἱερεὺς ἀνελόμενος προσφέρει. καὶ γὰρ τῆς μὲν τιμῆς ἕνεκα ἦσθην, βουλόμενος δὲ αὐτὸν οἶον ἀμείβεσθαι καὶ δεξιουῖσθαι κύψας λαμβάνω. κἀν τούτῳ ταῦρός τις ἐπήγει μοι κατ' αὐτάς τας ἀκοὰς τοῦ θεοῦ. καὶ γὰρ ἐδεδοίκεν τε καὶ πως ἐπειρώμην φυλάττεσθαι. ὁ δ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ἔδρασεν, ὑπὸ δὲ τὸ γόνυ τὸ δεξιὸν ἐνέθλασεν. ὁ δὲ Θεόδοτος σμίλῃν τινὰ λαβὼν ἀνεκάθαρεν· ὥστε ἔμελλον πρὸς αὐτὸν ἐρεῖν ὅτι σὺ αὐτὸ ἐποίησας ἔλκος. ταῦτ' ἦν τὰ φανθέντα καὶ ἐνταῦθα ἔληξεν ὁ φόβος καὶ ἐγένετο ὑπὸ τὸ γόνυ τὸ δεξιὸν ἐλκῦδιον ἄνθρακι ἐοικὸς, καὶ ἐδόκει ἀγαθὸν εἶναι πρὸς τὰ ἄνω. δεκάτῃ δ' ὑστέρᾳ ἐδόκουν ἐσθῆτα ἔχειν ἱερέως καὶ αὐτὸν παρόντα ὁρᾶν τὸν ἱερέα· ἐδόκουν δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων τινὰ ὑποχωλεύοντα ἰδὼν ἐκ τῶν περὶ τὴν ἔδραν φάναι πρὸς αὐτὸν ὅτι ταῦτα ἡσυχία θεραπεύοι. ^[30]

277 ἐπετάχθη καὶ ἔμετος διὰ πολλῶν· καὶ ἦν αὕτη πέμπτη ἀλουσιῶν ἐξῆς. ἄξιον δὲ καὶ τὸ πάρεργον τῶν ὀνειράτων εἰπεῖν. ἐδόκουν γὰρ ὡς ἐπὶ τῇ εἰωθυίᾳ μελέτῃ τῶν λόγων Δημοσθένῃ τινὰ μεταχειρίζεσθαι καὶ λέγειν δὴ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὡς ἐκεῖνος ὦν· ὑμεῖς μὲν οὖν διὰ τοῦ κήρυκος ἐρωτᾶτε τίς ἀγορεύειν βούλεται, ἐγὼ δὲ ὑμᾶς ἡδέως ἂν ἐροίμην τίς ὑμῶν βούλεται πράττειν. ἡ κωμωδία γε τὸ λοιπὸν ἐστίν, ἔλεγον δὲ ἀναφέρων εἰς τοὺς Τελμισσέας τοῦ Ἀριστοφάνους ὡς ἐκεῖ λόγῳ τις ἡγωνίζετο, ἔργῳ δὲ οὐ. ἐνάτῃ δὲ ἐδόκουν ὡς ἐν Σμύρνῃ περὶ ἐσπέραν προσιέναι τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐν τῷ γυμνασίῳ, προσιέναι δὲ μετὰ Ζήνωνος,

καὶ εἶναι τὸν νεῶν μείζω τε καὶ ἐπειληφότα τῆς στοᾶς ὅσον ἐστὶ τὸ ἐστρωμένον. ἅμα δὲ καὶ ὡς περὶ προνάου τούτου διενοούμην. προσευχομένου δέ μου καὶ ἀνακαλοῦντος τὸν θεὸν ὁ Ζήνων οὐδὲν ἔφη προσηνέστερον, λέγων δὴ καὶ αὐτὸς τὸν θεόν, καταφυγὴν τε καὶ τοιαῦτα ὠνόμαζε. περιεσκόπουν δὲ, ὡς ἐν τῷ προνάῳ δὴ τούτῳ, ἀνδριάντα ἐμαυτοῦ· καὶ τότε μὲν γε ὡς ἐμαυτοῦ ὄντα ἐώρων, πάλιν δὲ ἐδόκει μοι εἶναι αὐτοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ μέγας τις καὶ καλός. ταῦτα καὶ ὡς ὄναρ μοι φανθέντα αὐθις διηγείσθαι πρὸς αὐτὸν τὸν Ζήωνα· καὶ ἐδόκει σφόδρα ἐντιμον τὸ τοῦ ἀνδριάντος εἶναι. αὐθις δὲ αὖ τὸν ἀνδριάντα ἐώρων, ὡς ἐν τῇ στοᾷ τῇ προμήκει τοῦ γυμνασίου. περὶ δὲ βαλανείου τοιάδε ἔδοξα. πρῶτον μὲν ὡς μεταξὺ ἀνατριβόμενος εἰσελθεῖν εἰς τι βαλανεῖον τῶν ιδιωτικῶν· ἔπειτα φάναι ὡς ἔλαθον ἐμαυτὸν εἰσελθὼν, ἀλούτων ἡμερῶν ἤδη. ἔπειτα ἐδόκει μοι παραθαρρύνειν Φοῖβος παρῶν, ὥστε καὶ εἰς τὸ ὕδωρ εἰσέβαινον ἀνυπόπτως ἤδη. Αὐθις δὲ ἐδόκουν πρὸς αὐτῷ τῷ Ἀσκληπιῷ νεανίσκον τινὰ τῶν γυμναστικῶν ἔτι ἀγένειον περὶ βαλανείων διαλέγεσθαι, τὰ μεγάλα δὲ ἐπαινοῦντα καὶ τοιαύτας τινὰς τὰς ἀπολαύσεις τοῦ βίου τιθέμενον. δείξας οὖν αὐτῷ τὴν θάλατταν ἡρόμην εἰ καὶ ἐνταῦθα ἄμεινον λοῦσθαι, ἢ ἐν μικρῷ. ^[30]

278 ἐν μικρῷ, ἔφη. μετὰ δὲ τοῦτο λίμνην τινὰ ἔδειξα καὶ ἡρόμην εἰ καὶ ἐν λίμνῃ τοσαύτῃ κρεῖττον, ἢ ἐν μικρῷ. συνεχώρει κἀνταῦθα ὅτι αἰρετώτερον τὸ ἐν μικρῷ. οὐκ ἄρα, ἔφην, πανταχοῦ τό γε μείζον αἰρετώτερον, ἀλλ' ἔστι τις καὶ μικροῦ χάρις. καὶ ἅμα ἐνενόησα πρὸς ἐμαυτὸν ὡς καὶ ἐπιδεικνυμένῳ ποῦ καλὸν εἰπεῖν ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἀνθρώπων αἱ ἡδοναὶ κινδυνεύουσιν ὑῶν τινῶν εἶναι ἡδοναί, ἡ δὲ ἐμὴ καθαρῶς ἄρα ἀνθρώπου εἴη, ὅστις σύνειμί τε καὶ χαίρω λόγοις. ἐδόκει δ' οὖν ταῦτα λέγειν ὁ νεανίσκος περὶ τοῦ βαλανείου τοῦ πρὸς ταῖς πύλαις ταῖς εἰς Ἑφeson φερούσαις. καὶ τέλος ἔδοξε μοι χρῆναι ἀποπειραθῆναι—πότε γὰρ δὴ καὶ ἄλλοτε θαρρῆσαι, εἰ μὴ νῦν;—οὕτω δὴ συνθέσθαι εἰς ὥραν ἔκτην ὡς τηνικαῦτα ἀσφαλέστατον ὄν κινεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ἡ ὥρα, αἰτιάσθαι Βάσσον ὡς διατρίβοντα. ὁρᾷς, ἔφην, ὡς καὶ δὴ παρέρχεται ἡ σκιά; δεικνὺς τὴν τῶν κιόνων. ἐπορευόμεθά τε, καὶ ὡς ἡνύσαμεν, ἐπιστὰς τῇ δεξαμενῇ τοῦ ψυχροῦ τοῦ ἕξω ἐπειρώμην τοῦ ὕδατος, καὶ μοι ἔδοξε παρ' ἐλπίδας οὐ μάλα ψυχρὸν εἶναι, κυανοῦν δὲ καὶ ἡδὺ ἰδεῖν. κἀγώ, καλὸν, ἔφην, οἷα δὴ γνωρίζων τὸ τοῦ ὕδατος ἀγαθόν. ὡς δὲ παρήλθον εἴσω, πάλιν εὖρον ἕτερον ἐν θερμωτέρῳ οἴκῳ ἀνειμένον μᾶλλον. καὶ ἅμα ἐγιννόμην τε ἐν τῷ θερμῷ καὶ ἀπεδυόμην, ἐλουσάμην καὶ μάλα ἡδέως. ὀγδόῃ ἔμετος εἰς ἐσπέραν κατὰ ὄναρ καὶ οὗτος. ἐβδόμῃ ἐδόκουν ἐν ὕδασι εἶναί που θερμοῖς. τυχεῖν οὖν τινος πλησίον ἀνθρώπους ἐγχειρίδια ἔχοντας καὶ ἄλλως οὐκ ἀνυπόπτους. καὶ δῆτα προσελθεῖν μοί τινος αὐτῶν, ὡς τινος προστασίας χρήζοντας, ἐγκαλεῖσθαι γὰρ ὑπὸ τινων. ὡς δ' ἅπαξ περιεσχέθην, ἐν παντὶ εἶναι, οὔτε πιστεύων ἐνδείξασθαι τε οὐκ ἐθέλων ὅτι ἀπιστοίην. ἰέναι τε δὴ τινὰ ὁδὸν καὶ ἐκδέχεσθαι ψαλίδα πάνυ μακράν, ἐν ἣ καὶ σφόδρα δεῖσαι μὴ ἐπιθεῖντό μοι. ὡς δὲ διεξελθεῖν ἀσμένως, φανῆναί τε ἐν τῇ πόλει τῶν Σμυρναίων ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ σκοπεῖν ὅπως ὡς τάχιστα πολλοί τε ἀθροισθεῖεν καὶ ἐνδείξαίμην τὸ ὄν. κακὸν τούτου αὐτός τε λαμπάδα λαμβάνω καὶ πάντες ἐλαμπαδηφόρουν οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ τὸ Εὐριπίδειον τοῦτο ἔλεγον Ἥλιε θοαῖς ἵπποισιν εἰλίσσων φλόγα· καὶ γὰρ ἅμα ἡλίου ἀνατολῇ ἐδόκουν εἰσελθεῖν. ^[35]

279 ταῦτα καὶ ὕστερον πρὸς Κοδράτον τὸν ἡγεμόνα ἐδόκουν ὡς ὄναρ διηγείσθαι, καὶ τὸν εἰπεῖν, ποίησον οὕτω· καὶ ἡ λαμπὰς ἦρθη. Ἐκτὴ ἐδόκουν ἅμα Ἀλεξάνδρῳ τῷ διδασκάλῳ προσίεναι τῷ αὐτοκράτορι, καθεῖζεσθαι δ' αὐτὸν ἐπὶ τινος βήματος. προσειπόντος δὲ αὐτὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου προτέρου καὶ προσρηθέντος ὑπ' αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, ἅτε καὶ ἐκ πολλοῦ γνωρίμου καὶ συνήθους ὄντος, μετὰ τοῦτο προσῆειν ἐγώ. προσειπόντος δὲ κάμοῦ καὶ στάντος ἐθαύμασεν ὁ αὐτοκράτωρ, ὡς οὐ καὶ αὐτὸς προσελθὼν φιλήσαιμι. κἀγὼ εἶπον ὅτι ὁ θεραπευτὴς εἶην ὁ τοῦ Ἀσκληπιοῦ τοσοῦτον γὰρ μοι ἤρκεσεν εἰπεῖν περὶ ἐμαυτοῦ. πρὸς οὖν τοῖς ἄλλοις, ἔφην, καὶ τοῦτο ὁ θεός μοι παρήγγειλε μὴ φιλεῖν οὕτως· καὶ ὅς, ἀρκεῖ, ἔφη. κἀγὼ ἐσίγησα. καὶ ὅς ἔφην,

καὶ μὴν θεραπεύειν γε παντὸς κρείττων ὁ Ἀσκληπιός. πέμπτη ἐφαίνετο μὲν τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ ἐν τῷ ὄρει τῷ Μιλύῃ· ἐδόκει δὲ οἰκήματα ἅττα προσγεγενῆσθαι, καὶ ὄνομα εἶναι τῷ χωρίῳ Ἐλεφαντίνη ἀπὸ Ἐλεφαντίνης τῆς ἐν Αἰγύπτῳ. ἔχαιρον δὲ καὶ κατ' αὐτὰ τὰ οἰκήματα καὶ κατὰ τὴν οἰκειότητα τοῦ τόπου τῷ τόπῳ· καὶ δὴ καὶ ἱερέα εἶναι τοῦ θεοῦ τὸν τῆς Ἰσιδος τῆς ἐν Σμύρνῃ ἱερέα, παρ' ᾧ περ καὶ κατάγεσθαι καὶ ἐνθυμεῖσθαι πρὸς ἑμαυτὸν ὅτι πολλὰ μοι πρὸς αὐτὸν οἰκεῖα ὑπάρχοι ἐκ πολλοῦ· καὶ τι καὶ τυγχάνειν παρ' αὐτοῦ πρόσθεν ἐωνημένος, ἔπειτα ὑπόλοιπόν τι ἔχων ἐθέλῃν ἀλλάξασθαι. καὶ τούτου δὲ ἐδόκουν εἰπεῖν τινὰ κοιφί μετὰ οἴνου· λαβεῖν τε δὴ εὐθὺς αὐτὸ ὡς ἴαμα καὶ σκοπεῖν εἴτε τῷ προσώπῳ δέοι προσθέσθαι εἴτε καὶ τοῖς ἐντός. καὶ τινος εἰπόντος ὅτι ἐπικάοι ὅπου ἐπιτεθείη, ἐνθυμηθῆναι ὡς ἐπιτηδεῖως ἔχοι παντὸς μᾶλλον ψύξεως εἶναι φάρμακον. καὶ πως ἐκ τούτων εἰπεῖν πρὸς τὸν ἱερέα ὅτι δηλὸν ἦν ἐξ ὧν ἀνεγίνωσκον ὅτι οὐχὶ δεήσοι φαγεῖν. ^[35]

280 καὶ δῆτα εὐθὺς εἶχον ἐν νῶ ὡς διατελέσων ἄσιτος τὴν ἡμέραν· ἡσίστησα δὴ. ἡ δὲ ἐπιούσα ἁλυσίας πάλιν ἦν. τρίτῃ φθίνοντος ἐδόκουν ἐφθαρμένης μοι τῆς τροφῆς συμβουλευέσθαι περὶ λουτροῦ Ζωσίμῳ τῷ τροφεῖ καὶ ἐρωτᾶν εἰ δέοι πλείω λούσασθαι. τὸν δὲ οὐ συμφῆσαι. μετὰ δὲ τοῦτο λελοῦσθαί γε καὶ τῆς γαστρὸς φαύλως ἔχειν, καὶ φάναι πρὸς τὸν Ζώσιμον, ἔδει γὰρ ἡσιτηκέναι; καὶ τὸν εἰπεῖν, ἔδει· ἡσίστησα αὖθις. καὶ τῆς ἐπιούσης ἤμουν πάλιν εἰς ἐσπέραν. ἦν δὲ τὸ ὄναρ ὡς ὅστοῦ γε ἐγκειμένου καὶ δέον ἐκβαλεῖν, ἔννοια δὲ καὶ αἵματος ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῶν σφυρῶν· καὶ ἐποίησα οὕτω καὶ προήλθον οὐ πολὺ. Ἀθηναίωνος νομηνία ἐδόκουν ἐν τῷ Ἀδριανεῖ κεχρῖσθαι μὲν, λελοῦσθαι δ' οὐ· ὡς δ' ἐπανελεθεῖν, φάναι πρὸς τινὰ τῶν φίλων ὅτι οὐ λουσαίμην, ἀλλὰ χρισαίμην· τὸν δὲ, καὶ γὰρ ἐγὼ, φάναι, κέχρισμαι μόνον. ἁλυσία ἡμερῶν ἕξ. δευτέρᾳ ἐδόκουν ἐν τῷ ἱερῷ εἶναι τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὄρθριον εὐθὺς ἐξ ὁδοῦ ποθὲν ἦκων, καὶ χαίρειν ὡς ταχέως ἀνέωγνυτο. ἐδόκουν δὲ καὶ τοὺς παῖδας ἄδειν τὸ ἀρχαῖον ἄσμα, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐστὶ Δία τὸν πάντων ὕπατον κλήζω· καὶ εἶναι ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ ἄσματος Πολὺ γὰρ πολὺ μοι τὸ μέσον βίотου μέλπειν τε θεοὺς ἔν τ' εὐφροσύναις ἦτορ ἰαίνειν τοιῶδ' ὑπὸ παιδονόμῳ. ὥστ' ἐθαύμαζον ὡς αὐτόματον τὸ ἄσμα εἰς μέσον ἦκε. πάλιν δὲ ὡς γενεθλίων προσιόντων προπέμπειν εἰς τὸ ἱερὸν τοὺς οἰκέτας ἀποκομίζοντας δὴ τινὰ καὶ ἅμα γράμματα ἐγγράφειν ἐπ' αὐτῶν ὧν ἀπεκόμιζον· καὶ φιλοτεχνεῖν ὑπὲρ συμβούλου ἀγαθοῦ ὅπως χορηγήσειεν ὅσων ἔδει τῷ λόγῳ. τρίτῃ λύχνων εἰσφορά τις ἐφαίνετο εἰς τὸ ἱερὸν ὑπὸ τοῦ θυρωροῦ κατ' εὐχὴν ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ἐμεῖν ἔδει, ἡμεσά. πέμπτῃ θεοῖς ἐδόκουν εὐχεσθαι, τὰ μὲν οἷς εἴωθα κοινῇ, πάλιν δὲ ἰδίᾳ Διὶ καὶ Ἄρει καὶ θεοῖς οἱ Συρίαν ἔχουσι· καὶ παραπλήσια τά κεῖ τοῖς οἴκοι κατὰ τὴν οἰκησιν ἐφαίνετο. καὶ μετὰ τοῦτο ἐγίγνετο ἡ πρόσδοδος ἢ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἐπεπόμεναι δὲ ὡς τὸν ἐν τῇ Συρίᾳ τότε αὐτοκράτορα, καὶ συνέβη καλῶς. ^[35]

281 ἐβδόμῃ ἔν τινι ἀποδυτηρίῳ βαλανείου Χαρίδημον ἰδεῖν τὸν ῥήτορα τὸν ἐκ Φοινίκης φαιδρόν τε καὶ ἄρτι λελουμένον, καὶ φάναι δὴ πρὸς αὐτὸν ἅμα τῇ προσρήσει οὕτως, ὅτι πρωαίτερον λούσαιτο· καὶ αὐτὸς ἅμα ἀποδύεσθαι, ἐλουσάμην. Καὶ πάλιν τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς ἐδόκει μοι Ἀντωνῖνος ὁ Πυθοδώρου διαλέγεσθαι περὶ Νυμφῶν ἐπαίνων· εἰπεῖν οὖν καὶ αὐτὸς ὅτι οὐκ εἶεν θεαὶ χαριέστεραι, πάντως δὲ εἶναι καὶ τῷ ἐπιεικεῖ ἀπολαύειν αὐτῶν, εἰ καὶ μὴ πολλὰ λουμένῳ, τά γε μέτρια. ταῦτά τε δὴ καὶ ὑγιείας ἐδόκουν τι λέγειν ἐγκώμιον. δωδεκάτῃ ἐδόκουν Ἀντωνῖνον τὸν αὐτοκράτορα τὸν πρεσβύτερον καὶ τὸν τῶν πολεμίων βασιλέα σπονδὰς καὶ φιλίαν πεποιῆσθαι πρὸς ἀλλήλους· προσιόντων δὲ τῶν περὶ τὸν Βολόγεσον φωνὴν εἶναι οὐκ ὀλίγην, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ἐλληνίζειν. ἔπειτα ἀφικέσθαι παρ' ἐμὲ ἀμφοτέρους μετὰ τοῦ σχήματος τοῦ βασιλικοῦ, καὶ εἶναι τὸν τε Ἀντωνῖνον ἐπιεικῶς ἐν ἀκμῇ κάκεινον βλοσυρόν τι ἰδεῖν· καθέζεσθαι δέ μου αὐτὸν οὐκ ἀπὸ πολλοῦ, ἐτέρωθεν δὲ ἐν θρόνῳ τὸν Ἀντωνῖνον. ἐδόκει δέ μοι καὶ ἱατρικῶν τινῶν ἐμπίρως ἔχειν ὁ Μῆδος, δεξιούμενος δέ με εἰπεῖν, πότε ἡμῖν ἀναγινώσκεις; καὶ γὰρ ἡσθῆναί τε τῷ ῥήματι καὶ φάναι, ὅταν ὑμεῖς κελεύετε. καὶ οἱ μὲν

παρεσκευάζοντο πρὸς τὴν ἀκρόασιν, ἐγὼ δὲ ἀπῆειν ἐκλέξων τῶν βιβλίων. καί μοι ἔδοξε πρόλογόν τινα ὡς ἐν βραχεῖ συνθεῖναι εἰς αὐτοὺς, καὶ εἶχεν οὕτω πως— ἐδόκουν δὲ καὶ πάνυ τοῦ συντεθέντος ἅπαντος μνημονεύειν— ἃ δ' οὖν διεσώσαμεν ἤδη μὲν τις καὶ ἄλλος χρηστοῦ τινος αὐτῷ συμβάντος καὶ βουλόμενος ἐνδείξασθαι τὴν ἡδονὴν εἶπεν ὡς ἄρα εἴη πλεῖν ἢ διπλάσιος γεγινώς, ἄλλος δὲ τις ὡς ἐν μακάρων νήσοις εἶναι δοκοίη, ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ὑπὸ τῆς παρουσίας ἡμέρας τε καὶ τύχης διάκειμαι· καὶ ἅμα ἐσκοπούμην εἰ κοινοῦν χρή τὸν λόγον, ἢ πλεον τῷ παρ' ἡμῖν βασιλεῖ νέμειν, ἔπειτα οὕτως ἐφέπεσθαι τὰ πρὸς τὸν ἕτερον. ^[30]

282 εἶπον δὲ οὕτω πως. ὥστ', ἔφην, εἰ μὴ γεγυμνασμένος ἦν ἐν θεαῖς ὄψεσιν, οὐκ ἂν μοι δοκῶ ῥαδίως οὐδὲ πρὸς αὐτὴν τὴν πρόσοψιν ἀντισχεῖν, οὕτω μοι δοκεῖ θαυμαστὴ τις εἶναι καὶ κρείττων ἢ κατ' ἄνθρωπον. ἔλεγον δὲ θείας ὄψεις, μάλιστα δὲ ἐνδεικνύμενος τὸν Ἀσκληπιὸν καὶ τὸν Σάραπιν. Ταυτὶ μὲν τοιαῦτα. τῶν δὲ βιβλίων τέως μὲν ἐκλέγειν ἠξίου, ἔπειτα ἔδοξε μοι τὸ κιβώτιον κομίζειν, καὶ ἐπ' αὐτοῖς ποιήσασθαι ἀνελέσθαι ὅ τι ἂν βούλωνται· τοῦτο γὰρ καὶ ἄλλως χάριν τινα ἔχειν καὶ ἅμα οὕτω μάλιστα αὐτοὺς ἐκπλήξαι. ταῦτα καὶ ὕστερον ὡς ὀνειράτα φανθέντα πρὸς Πέλοπα κατὰ ῥῆμα ἐδόκουν διηγεῖσθαι. ὕστερον δὲ ἔδοξα λελουμένῳ μοι προσφέρεσθαι, τοτὲ μὲν ὡς ὕδωρ ψυχρὸν, τοτὲ δὲ ὡς γάλα· ἀμφιγνοεῖν οὖν καὶ λέγειν δὴ πρὸς Ζώσιμον ὅτι οὕτε διψῶν οὕτε πεινῶν. τί οὖν ἂν τις ἐσθίῃ; καὶ μετὰ τοῦτο ἐκυροῦτο ἡ ἀσιτία καὶ ὁ ἱερεὺς ἐδόκει μοι τὰ χεῖλη ἐκμυζεῖν. αὕτη μὲν ἀσιτίας, ἡ δὲ ἐπιούσα ἀλουσίας, ἡ δὲ ἀπ' ἐκείνης ἀλουσίας, καὶ ἐμέτου. πέμπτη ἐπὶ δέκα ἐδόκουν τὸν ἡγεμόνα ἐπιστέλλοντά μοι τὴν πρόρρησιν οὕτω ποιήσασθαι· Ἀριστείδη τῷ ἱερεῖ χαίρειν· καὶ ἦν ἀλουσίας καὶ αὕτη. τῇ δὲ ἐπιούσῃ κάδους τινὰς ἔδει καταχέασθαι· ἔπειτα ἀλουσία. ὀγδόη ἐπὶ δέκα ἐδόκει μοι Μητρόδωρος ὁ ποιητὴς ἀγωνίζεσθαι ἐν Σμύρνῃ τὸν τῶν ποιητῶν ἀγῶνα, ὅσπερ καὶ ἦν σχεδὸν κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν· πρὶν δ' εἰσιέναι, λαλεῖν μοι περὶ τινων καὶ ἅμα ἐσθίειν φύλλα πράσων καὶ ὠδὸν μετ' ἄρτου, καὶ μέρος τι τοῦ ὠοῦ ἐγκαταλιπεῖν. κἀγὼ μέντοι πρὸς αὐτὸν εἶπεῖν ἐπισχὼν ὀλίγα, ὅπως καὶ ἀγωνίσῃ. ἐγένετο δὲ ὁ λόγος καὶ περὶ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Περγάμῳ καὶ τοῦ φρέατος, οἷον μὲν τι εἴη αὐτὸν προσελθόντα πιεῖν, οἷον δὲ ἕτερον πίνοντα ἰδεῖν, οἷον δὲ αὐτὸ ἰδεῖν. ταῦτά τε οὕτως ἐδόκουν διαλέγεσθαι καὶ τυγχάνειν ἀκηκοώς ὡς εἰ γενοίμην ἐν χερσὶ τοῦ θεοῦ, ἐλπίδες εἶεν. καὶ πως ἅμα τούτοις ἐστάναι μὲν ὡς οἴκοι ἐν τῷ προθύρῳ, ναρκῶντος δὲ μοι τοῦ ποδὸς παρελθεῖν εἰς τὸν οἶκον τὸν μέγαν. ^[35]

283 καὶ τινα ἐπελθεῖν τῶν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου, διεξιέναι δὲ πρὸς αὐτὸν, ὡς ὀνειράτων μοι γεγονότων παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ κελεύειν ὑπηρετῆσαι. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἔφη γεγενῆσθαι ὄναρ αὐτῷ, λαβόντα σκέλος χοίρειον ἐγκοιμῆσαι ἐν Ἀσκληπιοῦ, σκευάσαντα ὥσπερ ἐγὼ εἴωθα χρῆσθαι. μετὰ δὲ τοῦτο ὡς ἐν Περγάμῳ ἐδόκουν στέφανον πέμπειν τῷ θεῷ τῶν μακρῶν, οἳ εἰσιν οὓς ἰδίᾳ τῷ Ἀσκληπιῷ κομίζουσι, προστάξας τῷ ἀποκομίζοντι—εἶναι δ' αὐτὸν Ἀγαθίωνα—ἐπαναφέρειν μοι παρὰ τοῦ νεωκόρου ἕτερον. ὡς δ' ἐπανάνεγκε, παραθέσθαι αὐτὸν ὡς ἔτυχον κατακείμενος ἐκ δεξιᾶς, ἐπὶ δὲ τούτοις ἔδοξα εἶναι μὲν ὅπου δὴ, ἀναστὰς δὲ ζητεῖν τὴν τροφὸν· τὴν δὲ κατ' ἀντίθυρον οἰκεῖν μου· καὶ τινα ἀποκρίνασθαι ὡς ἐναντιωμάτων τινῶν αὐτῇ γεγονότων, πρὶν γε δὴ καὶ κατιδεῖν αὐτὴν τε προσάγουσαν τὴν τροφὸν καὶ τὴν σύντροφον τὴν Καλλιτύχην ἐπομένην. φέρειν δὲ τὴν τροφὸν τὸ μὲν πρῶτον εἴκασα ὡς μῆλα, ἔπειτα ἦν ὡς ἐφθὰ τρία περιγεγλυμμένα, ὥσπερ μέλλοντος ἤδη ἐσθίειν. κομίζουσα δὲ ἔφη οἶα δὴ τὰ ἀπὸ ἀγροικίας. κἀγὼ ἐθαύμασά τε καὶ εἶπον ὅτι κατὰ θεὸν ἦκοι τὰ ὡς· ἐκέλευσε γὰρ, ἔφην, ὁ θεὸς τήμερον ὡς χρῆσασθαι καὶ φυλλίοις καὶ παραθέσθαι στέφανον παρὰ τοῦ θεοῦ. ἐποίησα ταῦτα. ὁ δὲ στέφανος ἦν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς Ἀσκληπιοῦ. ἀλουσία δὲ καὶ διὰ πολλῶν ἐδηλοῦτο. Ἐνάτη ἐπὶ δέκα ἐδόκουν ἐν τοῖς βασιλείοις διατρίβειν, τὴν δ' ἐπιμέλειαν καὶ τιμὴν τῶν αὐτοκρατόρων εἰς ἐμὲ θαυμαστὴν καὶ ἀνυπέρβλητον εἶναι διὰ πάντων ἐξῆς ὧν ἔπραττον. μόνῳ γὰρ ἅπαντα γίνεσθαι ὧν οὐδὲ μικρὸν ἄλλῳ τῷ. καὶ τοῦτο μὲν δὴ ἔνδον συνδιατρίβειν τε

καὶ συνοικεῖν, οὐδενὸς ἄλλου τῶν σοβαρῶν παρόντος· αὐθις δ' αὖ περιηγόν με ἅμα ἑαυτοῖς· ἀπιέναι δ' αὐτοὺς ὄρυγμά τι σκεψομένους ὃ ἐτύγχανον περιβαλλόμενοι τῇ πόλει, τοῦ μὴ τὸ ὕδωρ ἐμπίπτον κακουργεῖν· οὗ δὴ καὶ τὸν χοῦν ὀρᾶν ἐκβαλλόμενον. θαυμαστὰ δὴ καὶ παρὰ τὴν πορείαν ἐνεδείκνυτό μοι. ^[35]

284 μέσος τε γὰρ ἐγινόμην πολλάκις ἀμφοῖν καὶ ὁπότε βουλευθείην περιελθεῖν, ὥστε τὸν πρεσβύτερον μέσον καταστῆσαι, ὃ νεώτερος τοῦτ' ἐποίει αὐτός· ἐμὲ δ' ἐν χώρᾳ αἰεὶ διαμένειν. ἐδόκει δέ μοι καὶ παιδὸς ἡλικίαν ἔχειν, τοῦτο καὶ πολλάκις συνέβη. καὶ δὴ καὶ ὡς πρὸς ὑψηλόν τι καὶ οἷον κλίμακα ἔδει προσβαλεῖν, τὸ μὲν πρῶτον ὃ νεώτερος ἐβοήθησε, καὶ ἐπεφθεγξάμην οἷα δὴ καὶ χάριν εἰδώς· ἔπειτ' ἄνω ἐπὶ τέλει ὃ πρεσβύτερος. καὶ ἐρομένου αὐτοῦ πῶς, τὸ ὅλον τε καὶ πᾶν αὐτὸν ἔφην βοηθῆσαι. καὶ ἐπὶ τούτοις ἤδη ἔλεγον ἀπαλλαξείων, χάριν ὑμῖν, ἔφην, ἔχω, αὐτοκράτορες, πάσης προνοίας καὶ τιμῆς ἣν με τετιμήκατε. οἱ δ' ὑπολαβόντες, ἡμεῖς μὲν οὖν, ἔφασαν, τοῖς θεοῖς ἔχομεν χάριν πειραθέντες ἀνδρὸς τοιοῦτου· ἡγούμεθα γὰρ καὶ περὶ τούτους λόγους ὅμοιον εἶναι. κακὸν τούτου ἦρχετο ὃ πρεσβύτερος λέγειν ὅτι τοῦ αὐτοῦ εἶη καὶ ἄνδρα ἀγαθὸν εἶναι καὶ περὶ λόγους ἀγαθόν. ἐπεξῆει δὲ ὃ νεώτερος ῥῆμα τινὸς, λέγων ὅτι ἀκολουθοίη τῷ τρόπῳ καὶ τὰ τῶν λόγων. καὶ γὰρ εἶπον ὅτι βουλοίμην ἂν ταῦτα οὕτως ἔχειν· λυσιτελεῖν γάρ μοι εἰς τοὺς λόγους, εἴπερ γε τὰ ἄλλα τοιοῦτος ὑφ' ὑμῶν ὑπέιλημμαι, καὶ ἅμα εἰ μέλλω δύ' ἀνθ' ἐνὸς ἔξειν τὰγαθὰ. τοιαῦτ' ἄττα ἡμειψάμην αὐτούς. ἦν δὲ μυρία ἄλλα καὶ γινόμενα καὶ λεγόμενα, κρείττω λόγου τε καὶ ἐλπίδος. εἴτ' ἐπὶ τούτοις ἐπικαταδαρθῶν ἐδόκουν τινὰ τῶν γνωρίμων, Διοφάνη ὄνομα, λέγειν μοι ὡς συμπαρόντα καὶ ὀρῶντα τὰς ὑπερβολὰς τῶν τιμῶν, παρεῖναι δὲ καὶ τῶν ἐταίρων τινὰ τῶν νεωτέρων καὶ θαυμάζειν ἀκούοντα, ὡς παρὰ πᾶσιν οὕτως εὐδοκιμοίην. ἐκ δὲ τούτου φαίνομαι ἐν βαλανεῖῳ τι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἰσῆλθέ με οἷόν τι εἶην πεποιηκώς, πρὶν ἰδεῖν τοὺς αὐτοκράτορας, ὅτι λουοίμην, δοκεῖν γὰρ δὴ χθὲς αὐτοῖς ἐντετυχηκέναί· ἔπειτα ὡς ἀνετριβόμην τε ἤδη καὶ ἰδρῶς τις προσήει, πορευόμεθα, ἔφην, εἴσω. οὕτω δὲ ἐλουσάμην τε καὶ ἤμεσα εἰς ἐσπέραν, ἐνθύμιον ποιησάμενος τὸ τοῦ χοῦ τοῦ ἐμφορουμένου. Ὅμως δὲ ἔτι διεσκοπούμην περὶ τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς Πέργαμον διὰ τὰ πρόσθεν ὀνειράτα· ἐνταῦθα δὴ σαφῶς ἐδηλοῦτο ἐπισχεῖν. ^[35]

285 τοῦτο μὲν γὰρ περὶ ἐσπέραν ποιησάμενος καὶ μεταγινώσκειν καὶ φάσκειν ὅτι ἀδύνατον εἶη Ἀδριανοῦ θήρας κατατυχεῖν, τοῦτο δὲ ἐδόκουν ἀπὸ Ἀδριανοῦ θήρας τινὰ ἐλθεῖν, βιβλίον τι κομίζοντα τῶν Μενάνδρου, καὶ λέγειν ὅτι πηλὸς τε εἶη ἀμήχανος καὶ τέλμα καὶ ἀνύσαι ἀδύνατον. πάλιν δὲ ὕειν τε ἔδοξα καὶ προσελθόντα μοι τινὰ λέγειν ὡς ἄρα τῶν ἀντιδίκων τις εἶη ἐν Ἀδριανοῦ θήρᾳ καὶ δέοι κατιέναι ὥστε τι πράξαι. καὶ τί, φάναι, πλέον τοῦ θεοῦ μένειν προειρηκότος; τοῦτο καὶ αὐθις ἔδοξα πρὸς τινὰς λέγειν καὶ τὸ πᾶν οὕτω λαμβάνειν, ὅτι ἐπειδὴ δυσχερέστερον εἶχον πρὸς τὴν μονὴν, ἔξοδον προὔδειξεν ὁ θεὸς, βουλόμενος μεταβαλεῖν μου τὴν γνώμην, ἵνα ἥδιον μένοιμι. ἐνῆν δὲ καὶ ἀλουσίας σύμβολα. καὶ ἐπεγένετο ὑετὸς καὶ χειμῶν ἀμήχανος ἐξ ἐσπέρας. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀλουσία καὶ ἔμετος τροφῆς ἦν. καὶ ἐπειδὴ ἤμεσα, ἐγὼ μὲν οὕτως εἶχον ὥστε ἀγαπᾶν εἰ ἐξαρκέσαιμι εἰς τὴν ἐπιούσαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ ἀσιτία ἐπετάχθη, ἐπετάχθη δὲ οὕτως· ἐδόκουν εἶναι ἐν Σμύρνῃ, πᾶσαν ἀπιστίαν ἀπιστῶν τοῖς φανεροῖς καὶ ὀρωμένοις, διὰ τὸ μὴ συνειδέναί ἐμαυτῷ ὁδοιπορήσαντι. παρατίθεσθαι δέ μοι σῦκα· ἔπειτα παρόντα Κόρον τὸν μάντιν δεῖξαι ὅτι ἐνείη φάρμακον τῶν ἐφημέρων· ἐκ δὲ τούτου ὑποψίας τε μεστὸς γενέσθαι καὶ κατὰ σπουδὴν ἐμεῖν καὶ ἅμα ἐνθυμεῖσθαι, τί δὲ εἰ μὴ ἀκριβῶς ἐξεμέσαιμι; ἔπειτα φάναι τινὰ ὅτι καὶ ἐν ἄλλῳ τῷ τῶν σύκων ἐνείη τοῦ φαρμάκου· ἔτι οὖν μειζόνως ἀπορεῖν καὶ ἀσχάλλειν ὅτι οὐ θᾶπτον ἤκουσα. τούτων ὀφθέντων ὑπενόησα μὲν ἀσιτίαν δηλοῦσθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἡρούμην γε. ἐδεόμην δὲ τοῦ θεοῦ σημῆναι σαφέστερον ὁπότερα λέγοι, ἀσιτίαν ἢ ἔμετον. ἐπικατέδαρθόν τε δὴ καὶ ἔδοξα εἶναι πρὸς τῷ ἱερῷ τῷ ἐν Περγᾷ, καὶ

ἤδη τε μέσῃν ἡμέραν ἐξήκειν, ἀσιτίας οὔσης μοι, καὶ Θεόδοτον ἐπελθεῖν μετὰ δὴ τινων φίλων, εἰσελθόντα δὲ παρακαθέζεσθαι μοι ἐπὶ τῆς κλίνης οὕτως κατακειμένῳ. ^[30]

286 φάναι οὖν πρὸς αὐτὸν ὅτι ἀσιτοῖν· τὸν δὲ ἐνδείξασθαι ὅτι εἰδείῃ, καὶ εἰπεῖν ὅτι ἐγὼ τοι ἀνέμενον μετὰ πάντα ταῦτα ἃ οὔτοι ποιοῦσι, φλεβοτομία χρῆσθαι· τὸ γὰρ ἄλγῃμα τοῦ νεφροῦ ἐστὶ καὶ ἡ ἀσιτία δὲ, ἔφη, νόθος τις ἐξοδός ἐστι τοῦ πυρὸς διὰ τοῦ στήθους διεξιούσα. καὶ ἅμα ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος ἐκ τοῦ πρόσθε δύο σπινθήρες ὥφθησαν. καὶ γὰρ ἔβλεψα πρὸς τὸν Θεόδοτον θαυμάσας, καὶ σύμβολον ἐποίησάμην τοῦ λόγου, καὶ ἡρόμην αὐτὸν ὅ τι εἶη ταῦτα. ὁ δὲ ἔφη ἀπὸ τοῦ πυρὸς τούτου, δείξας τί μοι παρακείμενον. ἀφυπνιζόμεν τε δὴ καὶ εὖρον ἐκείνην τὴν ὥραν οὔσαν, ἥπερ ἔδοξα τὸν Θεόδοτόν μοι διαλέγεσθαι, καὶ φίλοι παρῆσαν ἐντευζόμενοι. Ταῦτα δὲ ἐφάνθη τὰ ὀνειράτα, ἱατροῦ τε ἡκοντος καὶ παρεσκευασμένου βοηθεῖν ὅσα ἐπενόει. ὥς δὲ ἤκουσε τῶν ὀνειράτων, αὐτός τε ὑπεχώρει νοῦν ἔχων τῷ θεῷ καὶ ἡμεῖς ἐγνωρίζομεν τὸν ἀληθινὸν καὶ προσήκοντα ἡμῖν ἱατρὸν, καὶ ἐποιοῦμεν ἃ ἐπέταξε. νύξ εὐφορος ἤδη παντελῶς καὶ πάντα ἀνώδυνα. ὕστερον δὲ στέαρ τε χήνειον ἔδωκεν, ἐπὶ τῷ νεωκόρου Ἀσκληπιακοῦ σχήματι, καὶ ἐπερέσθαι τὸν θεὸν, ὃ τὴν ἀγορὰν ἐν τῷ Μυσίῳ πεδίῳ ποιοῦσιν· εἴσεσθαι γὰρ παρ' ἐκείνου περὶ ὧν ἂν δέωμαι. καὶ ὁ θεὸς ἀνεῖλε μηδὲν ἔσεσθαι δυσχερές. τὸ μὲν οὖν τῶν ἀλουσιῶν τί τις ἂν λέγοι; ἤδη γὰρ καὶ πέντε ἐτῶν συνεχῶς ἐγένοντό μοι καὶ προσέτι μηνῶν, ὅσα γε μὴ χειμῶνος ὥρα θαλάττῃ ἢ ποταμοῖς ἢ φρέασιν ἐκέλευσε χρήσασθαι. ὥς δ' αὕτως καὶ τὸ τῆς καθάρσεως τῆς ἄνω σχεδὸν εἰς δύο ἔτη συνέβη καὶ δύο μῆνας ἐξῆς, ὁμοῦ καὶ κλύσμασι καὶ φλεβοτομίαις, ὅσας οὐδεὶς πω ἠρίθμησε, καὶ ταῦτα ἐν ἀκαρεῖ τροφῇ καὶ ταύτης ἀναγκαστῆς. ἀλλὰ τὰς γε ἀσιτίας αὐτὰς ἀπάσας καὶ τὰς ἔτι τούτων πρότερον καὶ μετὰ τοῦτο γενομένας ἡμῖν ἐν τῷ χειμῶνι τούτῳ σχεδὸν διημερεύσαμεν περὶ λόγους, γράφοντές τε καὶ λέγοντες καὶ τὰ γεγραμμένα ἐξετάζοντες· καὶ παρετείναμεν οὐκ ἔλαττον ἢ εἰς μέσας νύκτας τὰ πλείω· ἔπειτα ἐφ' ἐκάστη τῇ ἐπιούσῃ πράξαντες ἂν πάλιν τὰ εἰωθότα οὕτω τροφήν ἡρούμεθα ὅσῃν δὴ, καὶ ὅτε γε ἐπὶ τῷ ἐμέτῳ ἀσιτία ἐγκατέλαβε, τοῦτο ἦν τὸ παραμυθησάμενον, ἡ περὶ ταῦτα ἀσχολία τε καὶ διατριβή· ὥσθ' ὅταν ἐνθυμηθῶ τοῦ ἐκ τοῦ συμποσίου Σωκράτους ἐν Λυκείῳ διημερεύοντος, μηδὲν ἐλάττω μοι προσήκειν οἶεσθαι τῆς περὶ ταῦτα καρτερίας τε καὶ δυνάμεως χάριν εἰδέναι τῷ θεῷ. ^[5]

287 Τοσαῦτα μὲν τὰ παρὰ τοῦ ἥτρου. ὅμοιον δὲ τῷ περὶ τὸ ἥτρον συνέβη καὶ τὸ τοῦ φύματος πολλοῖς ἔτεσι πρότερον. ὁ μὲν γὰρ θεὸς προὔλεγεν ἐκ πολλοῦ δεῖν ὕδερν φυλάττεσθαι, καὶ ἄλλα τε ἔδωκεν ἀλεξιφάρμακα καὶ ὑποδήματα Αἰγύπτια, οἷσπερ οἱ ἱερεῖς χρῆσθαι νομίζουσι. καὶ δὴ καὶ ἔδοξεν αὐτῷ τὸ ρεῦμα ἀπάγειν κάτω. καὶ γίγνεται φύμα ἀπ' ἀρχῆς οὐδεμιᾶς φανεράς· τὸ μὲν πρῶτον οἶον ἂν τῷ καὶ ἄλλῳ γένοιτο, ἔπειτα προῆλθεν εἰς ὄγκον ἐξαίσιον, καὶ ὁ τε βουβῶν μεστός ἦν καὶ πάντα ἐξώδει, καὶ ὀδύναι παρηκολούθουν δειναὶ καὶ πυρετὸς ἔστιν ἄς ἡμέρας. ἐνταῦθα οἱ μὲν ἱατροὶ πάσας φωνὰς ἠφίεσαν, οἱ μὲν τέμνουν, οἱ δὲ ἐπικάειν φαρμάκοις, ἢ πάντως δεῖν ὑπόπυον γενόμενον διαφθαρῆναι. ὁ δὲ θεὸς τὴν ἐναντίαν ἐτίθετο, ἀντέχειν καὶ τρέφειν τὸν ὄγκον· καὶ δηλαδὴ οὐχ αἵρεσις ἦν ἢ τῶν ἱατρῶν ἀκούειν, ἢ τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ὄγκος ἔτι ἐπὶ μᾶλλον ἤρετο καὶ ἦν ἀπορία πολλή. τῶν δὲ φίλων οἱ μὲν ἐθαύμαζον τὴν καρτερίαν, οἱ δὲ ἐνεκάλουν ὥς λίαν ἅπαντα ἐπὶ τοῖς ὀνειράσι ποιοιμένῳ, τινὲς δὲ καὶ ὥς ἄτολμον ἐπητιῶντο, ἐπειδὴ οὐ παρεῖχον τέμνειν οὐδ' αὖ φαρμάκων ἡνειχόμεν. ὁ δ' αὖ θεὸς διὰ τέλους ἀντεῖχε, κελεύων φέρειν τὸ παρόν· πάντως γὰρ αὐτὸ ὑπὲρ σωτηρίας εἶναι, εἶναι γὰρ τοῦ ρύματος τούτου τὰς πηγὰς ἄνω, τοὺς δὲ κηπουροὺς τούτους οὐκ εἰδέναι τοὺς ὀχετοὺς ἢ χρὴ τρέπειν. συνέβαινε δὴ θαυμαστά. ἐγένοντο γὰρ μῆνες τέτταρες μάλιστα τῆς διατριβῆς ταύτης. ἐν δὲ τούτοις κεφαλὴ μὲν οὕτω κούφη καὶ τὰ ἄνω τῆς κοιλίας, ὥς ἂν μάλιστα τις εὔξαιτο· ἔτι δὲ οἶον πανήγυρις ἦν κατὰ τὴν οἰκίαν. οἱ γὰρ φίλοι τὰ πρῶτα τῶν τότε Ἑλλήνων ὄντες ἀπῆντων ἀεὶ καὶ συνῆσάν μοι κατὰ τοὺς λόγους αὐτόθεν ἐκ κλίνης τοὺς ἀγῶνας ποιοιμένῳ. Πολλὰ μὲν οὖν

καὶ παράδοξα ἐπετάχθημεν· ὧν δὲ ἀπομνημονεύω, δρόμος τέ ἐστιν ὃν ἔδει δραμεῖν ἀνυπόδητον χειμῶνος ὥρα· καὶ πάλιν ἵππασία πραγμάτων ἀπορώτατον. ^[35]

288

καὶ τι καὶ τοσοῦτον μέμνημαι· τοῦ γὰρ λιμένος κυμαίνοντος ἐξ ἀνέμου λιβὸς καὶ τῶν πλοίων ταραττομένων, ἔδει διαπλεύσαντα εἰς τὸ ἀντιπέρας μέλιτος καὶ δρυὸς βάλάνων φαγόντα ἐμέσαι, καὶ γίγνεται δὴ κάθαρσις ἐντελής. πάντα δὲ ταῦτα ἐν ἀκμῇ τῆς φλεγμονῆς οὔσης ἐπράττετο καὶ δὴ πρὸς αὐτὸν ἀναχωρούσης τὸν ὀμφαλόν. τέλος δὲ ὁ σωτὴρ σημαίνει τῆς αὐτῆς νυκτὸς ταυτὸν ἐμοί τε καὶ τῷ τροφεῖ, περιῆν γὰρ δὴ τότε ὁ Ζώσιμος, ὥστε ἐγὼ μὲν ἔπεμπον ἐκείνῳ φράσεων ἃ εἰρηκῶς εἶη ὁ θεὸς, ὁ δ' ἀπήντα φράσεων αὐτός μοι ἃ ἀκηκόει τοῦ θεοῦ. ἦν δέ τι φάρμακον οὗ τὰ μὲν καθ' ἕκαστα οὐ μέμνημαι, ἀλὼν δὲ ὅτι μετεῖχεν. ὥς δὲ ἐπεπάσαμεν, ἔρρει δὴ ταχὺ τοῦ ὄγκου τὸ πλεῖστον, καὶ ἅμα ἔω παρήσαν οἱ ἐπιτήδαιοι χαίροντες μετὰ ἀπιστίας. ἐντεῦθεν δὲ ἤδη τῶν μὲν ἐγκλημάτων ἐπαύσαντο ἰατροὶ καὶ ἐθαύμαζον ὑπερφυῶς ἐφ' ἐκάστῳ τοῦ θεοῦ τὴν πρόνοιαν, καὶ ὥς ἕτερόν τι ἦν ἄρα μεῖζον, ὃ λάθρα ἰᾶτο, τὸ δὲ τοῦ κόλπου τίνα ἂν τρόπον κατασταίῃ διεσκοποῦντο· καὶ ἐδόκει αὐτοῖς νῦν γε δὴ πάντως δεῖν τομῆς, οὐ γὰρ εἶναι ἄλλως εἰς τὸ ἀρχαῖον καταστῆναι. καὶ μετὰ τοῦτο γε ἡξίουں συγχωρῆσαι, πάντως δὲ ἤδη πεπρᾶχθαι τά γε τοῦ θεοῦ. ὁ δ' ἄρα οὐδὲ τοῦτο ἐκείνοις παρήκεν, ἀλλ' οὔσης τῆς ἀποστάσεως θαυμαστῆς ὅσης καὶ δοκοῦντος ἅπαντος ἀπηλλοτριῶσθαι τοῦ δέρματος, ὡν κελεύσας ἐπιχρίειν οὕτως ἰάσατο καὶ συνήγαγε πάντα εἰς ταυτὸν, ὥστε ὀλίγων ἡμερῶν παρελθουσῶν οὐδεὶς οἶός τ' ἦν εὑρεῖν ἐν ὁποτέρῳ μηρῷ τὸ φῦμα ἐκεῖνο ἐγένετο, ἀλλ' ἦστην ἀμφοτέρῳ καθαρῷ τοῖς ἅπασιν. Ζώσιμος δὲ ἦν οὗτος, ᾧ μεγάλη δωρεὰ γίγνεται παρὰ τοῦ θεοῦ χρόνῳ ὕστερον· ἔσχε δὲ οὕτως. ἀπῆειμεν διὰ Μυσίας εἰς Πέργαμον, ἐπισχόντος δὲ ὀνείρατος καθ' ὁδὸν ἔμεινα ἡμέρας πλείους, συνεχῶς τῆς αὐτῆς ὀψεως γιγνομένης. ^[30]

289

ὁ δ' ἐν τούτῳ ἀναθεῖ ὀπίσω εἷς τι χωρίον ἡμέτερον δεῖσάν τι καὶ μετ' οὐ πολὺ ἔκαμνε. συνέβαινε δὲ κάμοι τοῦ τε στομάχου καὶ τῆς ὑπερώας καὶ κεφαλῆς ὅλης καὶ σύμπαντος τοῦ σώματος οὕτως ἔχειν ὥστε ἐπ' ἔσχατον ἐλθεῖν, καὶ τῆς τε τροφῆς ἀπεκεκλείμην καὶ ὃ τι προσείμην παραχρῆμα ἐφθείρετο, καὶ ἀναπνεῖν οὐκ ἦν καὶ ἡ δύναμις καθήρητο. ἀπείχομεν δὲ ἀλλήλων σταδίους μάλιστα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. συνέβαινε οὖν ἡμῖν πυνθανομένοις ὥς ἔχοιμεν ἑκάτεροι πολὺ μᾶλλον οἷς ἡκούομεν ἢ τοῖς αὐτῷ παροῦσιν ἑκάτερον βαρύνεσθαι. φανέντος δὲ τοῦ θεοῦ λαμβάνομαι τῆς κεφαλῆς ἐπαλλάξ τοῖν χεροῖν, καὶ λαβόμενος ἐδεόμην σῶσαί μοι τὸν Ζώσιμον. ἀνένευσεν ὁ θεός. πάλιν οὖν τὴν αὐτὴν λαβὴν λαβόμενος ἐδεόμην ἐπινεῦσαι. αὐθις ἀνένευσε. τὸ τρίτον παραλαβὼν ἐπειρώμην πεῖσαι ἐπινεῦσαι· ὁ δὲ οὔτε ἀνένευσεν οὔτε ἐπένευσεν, ἀλλ' εἶχε δι' ἴσου τὴν κεφαλὴν καὶ μοι λέγει ῥήματα ἄττα, ἃ χρὴ λέγειν ἐν τοῖς τοιούτοις, ὥς ἀνύσιμα· ἀγὼ μνημονεύων οὐκ οἶμαι δεῖν ἐκφέρειν εἰκῇ. ἔφη δ' οὖν ὅτι ἐπαρκέσει τούτων λεχθέντων· ἐν δ' ἦν αὐτῶν, φύλαξον. τί οὖν ἀπέβη αὐτῷ μετὰ ταῦτα; πρῶτον μὲν ἀνίσταται παρ' ἐλπίδας ἐξ ἐκείνης τῆς νόσου ὁ Ζώσιμος, καθαρθεὶς γε διὰ πτισάνης καὶ φακῆς, προειπόντος ἐμοί τοῦ θεοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἔπειτα ἐπεβίω μῆνας τέτταρας· ὥστε ἐνετύχομέν τε ἀλλήλοις καὶ συνεωρτάσαμεν, γενομένης γε κάμοι παρὰ τοῦ θεοῦ βοηθείας πολλῆς καὶ συνεχοῦς καὶ παράδοξα ἐχούσης. ὧν ἐν ἦν λειποψυχοῦντα καὶ παντελῶς ἀπορούμενον ποιῆσαι μέλη, γάμον τε κορωνίδος καὶ γένεσιν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν τροφήν ὥς ἐπὶ μήκιστον ἀποτεῖναι· καὶ ἐποίησα τὰ ἄσματα ἐφ' ἡσυχίας οὕτως καὶ κατ' ἐμαυτὸν ἐνθυμηθεῖς, καὶ πάντων ἤδη λήθη ἦν τῶν δυσχερῶν. καὶ δὴ καὶ κλύσματι χρῆσασθαι ἐπετάχθη. ὥσθ' ὁ μὲν ἱατρὸς οὐκ ἐθάρρει προσφέρειν, ὁρῶν τὴν λεπτότητα τοῦ σώματος καὶ τὴν ἀδυναμίαν, ἀλλ' ἡγεῖτο ὥσπερ αὐτόχειρ ἔσεσθαι μου· ἐγὼ δ' ἔπεισα μόλις καὶ παραχρῆμα ἀνήνεγκα. τροφήν δὲ ἔδωκε λάχανα ἄγρια, ἃ καὶ πέψιν καὶ δύναμιν παρέσχε μοι τινά. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἐγένετο.

[35]

290

ὁ δὲ Ζώσιμος ἐμακαρίζετο ὑπὸ πάντων καὶ αὐτὸς οὐκ εἶχεν ὅστις γένηται, τῷ τε θεῷ χάριν ἔχων τῆς προνοίας καὶ τῆς διακονίας ἐμοί. καί μοι δοκεῖ καὶ πλείω βιώναι χρόνον, εἰ μὴ δι' ἀρετὴν τινα ἑαυτοῦ. πυθόμενος γὰρ τῶν οἰκετῶν τινα τῶν ἐμῶν καὶ μάλα τῶν χρησίμων κάμνειν ὥχeto ἀπιὼν χειμῶνος ὥρα, σταδίους τετταράκοντα, ὡς ἐπισκεψόμενός τε καὶ βοηθήσων ὃ τι οἶός τε εἴη· ἦν γὰρ δὴ καὶ τὴν τέχνην ἀγαθὸς τὴν ἰατρικὴν. ἐκπεσὼν δὲ τοῦ ὀχήματος ἐν χιόνι πολλῇ καὶ κρυμῷ καὶ παθὼν πολλὰ καὶ δεινὰ, ἀπιὼν τε καὶ ἐπανιὼν ἐμπίπτει τὸ δεύτερον εἰς νόσον δεινὴν καὶ χαλεπὴν· ὥστ' οὐδ' αὐτὸς ἐτόλμα κατ' ἀρχὰς οὐδὲν τῶν συμβεβηκότων αὐτῷ δηλῶσαι πρὸς ἐμέ. ἐγὼ τε ὡς ἡσθόμην, οὐχὶ προσήειν, ὀργιζόμενος ὅτι οὐκ ἔπεισε. τῆς γὰρ νυκτὸς τῆς παρελθούσης ἐγεγόνει μοι ὄψις ὀνείρατος τοιαύτη· ἐδόκει μοι λέγειν ὁ νεωκόρος ὁ Ἀσκληπιακός, Ζώσιμον δὲ ἔδει ἀναλαμβάνειν ἑαυτὸν, ἕως ἔξῃστιν. ἐγὼ οὖν ἐπὶ τούτῳ τῷ ὀνείρατι οὐκ εἶων αὐτὸν κινεῖσθαι, ὅθ' ἢ περὶ τοῦ οἰκέτου ἦλθεν ἀγγελία. ὁ δ' ἀπειθήσας ὥχeto, ἐκ δὲ τούτου ἡ τελευτὴ ἐγένετο αὐτῷ. οὕτως ὅσον τε ἐπεβίω χάρις ἦν τοῦ θεοῦ, ὡς ἀληθῶς φυλάξαντος αὐτόν μοι, καὶ ἐτελεύτα παρὰ τὰ φανθέντα κινήθείς· καὶ τὰ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ θεοῦ δειχθέντα, ὅτε αὐτοῦ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς ἰκέτευον, εἰς τοῦτο ἐτελεύτησε. τὴν τοίνυν τροφὸν τὴν ἀρχαίαν, ἥς οὐδὲν μοι φίλτερον, Φιλουμένην ἦν ὄνομα αὐτῇ, μυριάκις μὲν ἔσωσε παρ' ἐλπίδας, κειμένην δέ ποτε ἀνέστησεν ἐκπέμψας ἐμὲ ἀπὸ Περγάμου, προειπὼν ὅτι καὶ τὴν τροφὸν ἐλαφροτέραν ποιήσοιμι. καὶ ἅμα λαμβάνω τινὰ ἐπιστολὴν πρὸ ποδῶν κειμένην τοῦ Διὸς Ἀσκληπιοῦ, σύμβολον ποιούμενος· εὖρον οὖν μόνον οὐ διαρρήδην ἕκαστα ἐγγεγραμμένα. ὥστε ἐξήειν ὑπερχαίρων καὶ καταλαμβάνω τὴν τροφὸν τοσοῦτον ἀντέχουσαν ὅσον αἰσθέσθαι προσιόντος. ὡς δ' ἥσθετο, ἀνέκραγε τε καὶ ἀνείστηκει οὐκ εἰς μακράν. ^[30]